

*Če kaj zanima, prosim
zupana, prosim eden teh
ljudev sebi prihranite
[Tomo Zupan] 29/5 1923*

Poročilo

o
dolenjski volitvi

25. februarja 1895.

an
Priobčil dr. K. Slanc.

Založil pisatelj.

Hvalično prejel

31/5 1923

J. Urhaver

59747

Univerzitetna biblioteka
Ljubljana

25. I. 1940

pol
Kr
tak
ka
ne
ki
nje
se
od
na

sm
od
nel
ni
ker
ko
po
po

Ker je naša dolenska volitev uzbudila tako hudo jezo kranjskih klerikalcev (to je namreč evropska politična specijaliteta) in so že tudi, kar se tiče nas, v Krškem in v Ljubljani ugibavali, zakaj je Višnikar s tako ogromno večino zmagal, povedali bomo tudi mi, kako je do tega prišlo in ker sodimo, da se je «Slovenec» že izpljuval, hočemo našteti tudi nekaj neresnic, ki jih je v kristjanski sveti svoji jezi do svojega bližnjega v svojih predalih priobčil. Vseh ni lahko. Toliko se še ni lagalo po kaki volitvi na Slovenskem, kakor od 26. februarja t. l. do sedaj v «Slovincu», v listu naših farovžov.

Stvar je bila taka: — Glede izbire kandidata smatrali smo se mi Dolenjci kompetentnim. Eksekutivni odbor narodne stranke, h kateri stranki se tudi mi nekdANJI slov. Šukljejevi volilci prištevamo, se za to volitev ni hotel brigati ter z nami se dogovoriti o kandidaturi, ker je naprej vedel, da mora naš poslanec še zdaj v koalicijo. Sešlo se nas je nekaj tukaj v Novem mestu, povabili smo tudi nekaj mož konservativne stranke in postavili za kandidata Višnikarja, to pa s tem, če bi

bili Metličani in Črnomaljšani ž njim zadovoljni. Novomeščani, Metličani in Črnomaljšani smatrali smo se za močan železen obroč in ker so nam Belokranjci pred desetimi leti tako vrlo pomagali do Šukljeja in ž njim do železnice, smo se čutili Novomeščani zavezane da tudi mi pomoremo Belokranjcem. Metličani, Črnomaljšani so se izrekli s kandidaturo Višnikarjevo zadovoljne. Naprosili smo potem Šukljeta, ki je bil baš na potovanji se poslovit od svojih volilcev, naj Višnikarjevo kandidaturo na potovanju priporoča; bi bilo potem manj dela za nas druge.

Ko se je volitev razpisala, kandidirali so nekateri novomeški mlajši gospodje, na čelu jim dr. Peter Defranceschi, jeden naših zdravnikov — v zvezi z nekojimi gospodi v Ljubljani, Tomo Zupana; Krčani dr. Vojsko, umirovljenega svetnika našega okrožnega sodišča; Albin grof Mangheri, veleposestnik v Otočjih, je sicer na svojo pest kandidiral, ali zaupal je na zaveznike iz volilnega boja pred desetimi leti, za katere je tedaj kot Šukljejev protikandidat toliko trpel. Nam v srednjih okrajih Dolenjske je glavno vodilo, da pridobimo veliki Dolenjski vsaj skoro vse železnice, ki so potrebne, da se razvije ta lep in plodovit svet, kakor treba, ker pač mislimo, da je najprej treba kruha potem še le godbe in da v politiko kacega naroda spada tudi njegovo gospodarstvo. Preveč je na Kranjskem strankarstva in ti dolgotrajni hudi strankarski boji povzročili so, da se ni oziralo toliko na gospodarska vprašanja dežele, kar bi ravno glede Dolenjske se storiti moralo. Le na to se zmiraj gleda, kar pojedini stranki drugače ugaja, kar bi pa gmotno pospeševalo blagor ljudstva,

to je «lokalno,» «inferiorno». — Mi Dolenjci ne smatramo teh gospodarskih vprašanj inferiornih in dolgih bomo še postavljali na prvo mesto. Mi smo bili zaradi tega tudi za zdajšno koalicijo, dokler nam resno kaj dati hoče. Gledali smo tudi v Celje in tedaj smo še misliti smeli, da se tam glede gimnazije še ni odločilna beseda izgovorila, in v Istro, kjer smo videli, da Italijani sami silijo centralno vlado, da za okrepčanje tamošnjega Slovanstva kaj stori; skratka, mi smo si mislili, da je boljše tudi s to vlado prijazno izhajati in tem potem od nje kaj pridobiti, nego pa v neplodni opoziciji biti z Mladočehi. Čehi so gospodarstveno bogat narod, mi Slovenci ne malo ne. «Slovenec» nas je radi tega nazval «kramarje». Bravo! Kramarji smo res, ker smo spoznali, da kramarstvo denar v deželo nosi, železnice pripravlja, drage mostove zida, ceste popravlja in da to kramarstvo iz beraške bogato Dolenjsko napraviti zamore, če se dobro podpre. Vlada je dovolila, da se zveže Novomesto s Kandijo z novim velikim mostom, tako, da bo šel ves promet skozi naše mesto. Projektirano je bilo kaj drugega; za hrbtom našega mesta so hoteli cesto za manjše stroške speljati. — Novomeščan ima malo zemljišč, on je zavisen od obrta, trgovine. Naše mesto bi bilo izgubljeno, ako bi se zgradila glavna cesta ob Krki za hrbtom mesta; vsaj hiše v zdajšnjem mestu ne bi bile dosti vredne; v Beršlinu bi nastalo novo mesto.

Za Belokrajino je podaljšanje dol. železnic eksistenčno vprašanje. Če bi vsi vedeli, kaj je ta krasna velika Belakrajina, cenili, visoko čislali bi to zemljo ter nje talentirano ljudstvo!

Vlada nam hoče pitno vodo preskrbeti, sami je ne moremo, preveč stane. — Vlada nam mora pomagati, da naše vinograde zopet v red spravimo.

No, in tu nastopijo mladi možje, ki niti potreb Dolenjske, niti ljudstva njenega ne poznajo in, ker Šukljeta ni blizo, —

«Hat der alte Hexenmeister
Sich doch einmal weggeben!
Und nun sollen seine Geister
Auch nach meinem Willen leben,»

prinesejo iz Ljubljane kandidaturo Tomo Zupana. Glavna misel te kandidature je bila, Šukljetu brco dati ter našo dolenjsko stranko razdreti. Krčanom pa je bilo na tem, da pokažejo, da niso za to, da bi slovenski poslanci na Dunaji podpirali koalicijo.

Pisec tega govoril je, predenj se je prava agitacija začela, z vodjo, — dušo katoliškega polit. društva na Dolenjskem ter mu rekel, da za gotovo ve, da Zupana le takozvani slovenski «radikalci» kandidujejo. Na to je dobil odgovor, da je to vse jedno, «mi gremo za Zupana». — Brali smo «Slovenca»; ta list ni hotel nobene hvale Zupana sprejeti, a videli smo tudi, kako vsi «Slovenčevci» pridno za Zupana agitirajo. — Račun je bil lahek: «Slovenčevci» so ali dobili na tihem iz Ljubljane parolo, za Zupana delati, ali so sami tako pametni bili in ker so ti spoznali, da sami ne zmagajo, je «Slovenec» molčal o Zupanu, še o dra: Vojske poslane pohvale istega ni hotel sprejeti in to je storilo, da so se tudi Krčani nazadnje odločili za Zupana, mi drugi pa omenjeni vodilni misli, da gre za vitalna gospodarska vprašanja osrednje Dolenjske,

še to dostavili, da je Tomo Zupan tudi kandidat «Slovenčeve» stranke.

Mi vemo, da sprave mej Slovenčevo in narodno stranko dotlej ni mogoče dognati, dokler najvišji faktor na klerikalni strani v to spravo ne privoli, ali pa, dokler se naša narodna stranka temu najvišjemu faktorju ne položi sama pred noge, ali dokler ni popolnoma uničena po nasprotni. Spoznali smo, da se s kandidaturo Zupana le trga disciplina, da se pajdaštvo tvori le v prid »Slovenčeve stranke, pot gladi Slovenčevcem,« sovraštvo dela med posvetnimi narodnjaki in zaradi tega se je, kar je pa bilo že v mislih večine volilcev, da duhovniku ne, tudi ta lastnost Zupana porabila ter reklo, da le-ta s Slovenčevo stranko iti mora, če hoče ali ne in reklo, da se ohrani še zdaj to važno dolenjsko volišče kot zavičaj kratki slovenski kandidatski suknji.

Zakaj že 20 let živimo v nemiru z našimi klerikalci! Nekaj se na Dolenjskem tudi bere in Dolenjci tudi sami mislijo; duhovnega kandidata je dolenjski mestjan odločno odklonjeval in če bi bilo v Zupanu več močij, ko v orjaku Mahničju. — Ali prepričani smo bili vsi, da Zupan s Slovenčevo stranko nobenega pakta ni sklenil, ali tudi o tem, da Slovenčeva stranka vsacega duhovnika vžene, k pokorščini pripravi. — Na strani Višnikarjeve kandidature je stalo skoraj vse meščanstvo osrednjih dolenjskih mest in to meščanstvo razpolagalo je o izkušanih agitatorjih ter energičnih; nasproti so imeli prijatelji Zupanove kandidature prav energične agitatorje v duhovnikih in nekih

gospodih, kojih nobeden naših agitatorjev ni za male štel, ampak tu v Novem mestu za važne. — Ti vsi so si pa veliko hibo dali s tem, ko so pustili tretjega kandidata dra. Vojsko odstopiti. Nam ta mož, kakor ga drugače visoko čislamo, kot kandidat ni bil kar nič všeč; vzel bi namreč Višnikarju več glasov, kakor Zupan. Na tihem smo bili tako srčno veseli, ko smo videli, da so si naši nasprotniki sami vejo odrezali na kateri so sedeli. Prišlo bi drugače gotovo do ožje volitve in tedaj bi bil trdši boj. Če je že razpor v narodni stranki biti moral, ker ima ta baje preveč moči — in se mora deliti, potem bi bilo dobro poslušati starejšega, izkušenega moža dra. Mencingerja, ki se je protivil Zupanovi kandidaturi ter priporočal dra. Vojsko. Pa ga niso poslušali in z nekako otožnostjo se je ta mož odločil potem za Zupana, — videl je dobro, da bo moral zdaj Višnikar zmagati. — Ko je dra. Vojska odstopil in ko so se Kočevci odločili za Višnikarja, je bilo Margherija lahko odpraviti; pa tudi tega smo v stran spraviti morali, ker drugače bi nam odpadlo na novomeškem volišču 12 glasov in to bi bila sramota, ker je tukaj bila najtežavniša pozicija, tukaj klerikalci najmočnejši. Nekaj smo morali tukaj več glasov dobiti. — Dan pred volitvijo se nam je to posrečilo, grofa Margherija k odstopu pripraviti.

Da bi tega v stran spravili, bil sem pri novomeškem okrajnem glavarju, ki je temu grofu sorodnik, ter ga prosil za to; on mi je odgovoril, da ne more nič storiti, ker ima ukaz biti neutralen.

Za kočevske volilce do predzadnjega tedna nismo vedeli, kam se bodo obrnili. V predzadnjem tednu je

mene nekdo od kranjske nemške stranke prišel vprašat, koliko glasov mi za Višnikarja štejejo. Odgovoril sem odkritosrčno; 350 do 400 brez kočevskih glasov, ter da za Zupana štejejo brez Krčanov, o katerih smo mislili, da se ne bodo volitve udeležili, — 120 do 140 glasov. Tedaj je bila konstelacija še taka. Izrazil sem željo, da se naj gospodje iz Kočevja nam pridružijo ter to motiviral s tem, da so pred desetimi leti združeno hodili s klerikalci in slov. liberalci proti Šukljetu, zakaj bi zdaj na robe z nami ne šli; v gospodarstvenih težnjah smo vsaj jedini. — Izvedeli smo potem, da gredo kočevski volilci z nami.

Delali smo dobro na obeh straneh; nobeden ni drugemu prizanašal. Kdor se nad tem jezi, temu ni pomagati, ta naj ne hodi ven na volilni plan. Zmagana stranka je in bo zmiraj upila in jeze roke vila. Jeden pa mora vendar podleči! — Navadno in prav naravno je tudi, da ima zmagana stranka po bitki prebujno fantazijo, da izmišlja stvari, ki se niso vršile, samo, da svojo Sadovo pokrije. Ljudje pravijo, da laže, jaz pa menim, da je tudi to prav naravno.

Če se nam očita, da nemamo spoštovanja pred duhovsko suknjo kandidata Zupana, potem moramo vprašati, kako prednost ima duhovnik pred posvetnim kandidatom na volišču? — Človek je človek in nič več, — samo to je, duhovnik kot kandidat pri nas ni priljubljen in če je še tako mil, še tako ženijalen človek in — ker smo Dolenjci «kramarji» — še tako imovit, kakor Zupan, ki bi bil šel, če bi bil izvoljen v penzijo in potem postal naš kulturni heros, — kar se je v agitaciji tako rado povdarjalo od nasprotne strani.

Vsi smo s tem jedini, da je Šuklje (Belokrajine sin), izredno nadarjen človek in — da je bilo težko tako Zupanu, kakor Višnikarju na volišče stopiti po tem poslancu. Dolenjec in celo Belokranjec objame Šukljeta z vsem krepkim svojim srcem. On pozna njegove napake, ali kdo mu bo toliko zamerjal, rojak je naš in človek, ki svojega velicega talenta ni po šolskih klopeh in v življenja boju le na sprehod vodil. Ta oseba je tedaj v tem boju dolenjskega meščanstva osrednjih krajev morala biti tudi nekaj merodajna.

Saj se ne štejem drugi za ničle, pa ta mož je Dolenjski, je kranjski deželi veliko koristil in če mu je kak rojak izvan Dolenjske hudobije očitaval ter brce dajati hotel, mi Dolenjci smo mu hvaležni in hoteli smo mu to hvaležnost ravno napram onim, ki so ga tako mrzili, pri tej priliki ostentativno pokazati. Je že tako. — Ko smo pri ctvoritvi novomeške proge dol. železnic stali na hribčku nad našim kolodvorom in videli prvi vlak, segli smo si v roke in jih krepko stisnili. Tedaj smo čutili, da smo hvaležni Šukljetu, brez katerega te železnice še dolgo ne bi bilo. — Hvaležnost menda ni greh.

Pustil je za sabo Šuklje veliko vrzelo. — Za osebe naših omenjenih kandidatov se tedaj nismo navduševali; to, kakor vse drugo, odkrito povem in to bodo tudi nasprotniki glede Zupana potrdili; ali za principe, katere sem navedel, šli smo mi volilci v boj, kateri smo za Višnikarja delali, glasovali. Vi drugi smatrate nas Dolenjce za prav neumne ljudi in mislite, da se lahko z nami dela, kakor hoče. Se jako motite. Pri prvi Šukljetovi volitvi pred desetimi leti smo pokazali, da

se zavedamo ter da vemo, da je Dolenjska skoraj dve tretjini Kranjske. Mi hočemo, vse kar gospodarstvo naroda zahteva, tudi za - se in Dolenjec nosi naj tudi v hranilnice denar shranjevat, ne pa le ven, kar Gorenjci in Notranjci vanj znosita. Dolenjske ne poznate, ne veste, da ima ta Dolenjska vse, kar je treba na mizo postaviti, da je pa vso njeno naravno bogatstvo beračija brez modernih komunikacij, njena ruda, njeni velikanski premogokopi, njene hoste, vinogradi, veliki travniki, plodovito polje, vse le drugače za-to, da ljubljanski prekupci dobro izhajajo. To zimo je, da eden primer navedem, samo eden bavarski trgovec le v trebanjskem okraju ter župniji mirnopoški nakupil za 70 tisoč goldinarjev rejenih svinj, ker jih je mogel s železnico odposlati, koliko se jih je pa v Suhi krajini, v novomeškem, zatiškem okraju prodalo! To je seveda «kramarija,» kakor bi prečastiti «Slovenec» pisal, ali —! —

Vi pravite, to vse so inferiorna, lokalna gospodarska vprašanja!

Ne, stokrat ne! Pa če bi bila, pa če se nobeden zanje ne briga, boste vsaj toliko liberalni, dopustiti, če mi Dolenjci sami za-nje skrbimo! — Ne bo 10 let preteklo in vsi, vsi brez izjeme, boste blagoslavljali to delo dolenjskih «kramarjev». — Zato se ne jezimo, kar v strasti nerodnega o nas pišete. «Nemškutarji», «kramarji», to je najmilejše, kar nam natrijati hočete. Kramarji smo, ali pošteni kramarji, slovenski rodoljubi pa tako dobri, kakor vsi drugi. Smo že 20 in več let v narodnem delu; vaš «stigma» je presneto smešen. Daj usoda, da imate povsod tako zavedno slov. ljud-

stvo, kakor na teh bojnih dolenskih tleh v mestih in trgih! — Vemo, huda jeza vas kolje zaradi tega, da so se vam vaše namere izjalovile, ali zaradi tega nimate prava, zabavljati meščanstvu dolenskih mest in trgov s značilom, ktereга že 15 let ne zasluži več, temveč vse ono lepo, kar sebi prisvajate. Vaše «Dolenske Novice» so imenovalle vse tiste, ki so Višnikarja volili, «nemškutarje», in tiste, ki se volitve niso udeležili, z vodo polite pse. «Slovenec» je iz Ribničanov hotel norca briti zaradi njih trgovine s suho robo, iz Višnjegorčanov zaradi neumnosti o polžu, Belokranjcem in Novomeščanom je očital prevečkrat, da za polič vina, za golaš vse storijo, da so bili in so še «nemškutarji». Dajte, ko se vsedete v vaša glasila o Dolencih pisati, vašo nervoznost prej z vodo politi!

Kdo je bil pred desetimi leti isti, ki je grofa Margherija v zvezi s kočevskimi Nemci volil! Ali ste bili vi tedaj tudi «nemškutarji?» — Bog ne daj, pametni agitatorji, katerim vsak glas šteje. — Torej le pametno, mirno! Vsaj ne kažite v «Slovcu» toliko jeze nad to volitvijo, ker bodo vaši posvetni zavezniki iz te volitve vsi brez izjeme mislili, da ste jih le za svoje namene rabiti hoteli; nekateri teh še danes mislijo, da so šli de facto za vzvišen ideal v boj. — Pametni bodite, jih lahko še drugokrat, če dobro lavi-rati znate — za svoje namene dobite! — Bodočnost na Kranjskem bo tako za nekaj časa vaša, o tem sem jaz prav dobro prepričan, ker ste izborno organizovani, mi pa z daleč ne tako, — ker imate dosti denarja in prostega časa na razpolago in ker delate v agita-

ciji z vsemi sredstvi. — Torej na tej podlagi razmotrivajmo našo dolenjsko volitev in potem bo vse jasno, vse razumljivo. Kaj je treba vrlih Metličanov, pred katerimi vsak, bodi-si kako strankarsko misleč človek, kot izvrstno organiziranimi volilci klobuk sname, po mladencih, ki so komaj iz teologije prišli, z blatom obrlizgati pustili! Pride drug čas in ta elitna belokranjska garda bo vstopala za druge na Kranjskem merodajne časovne ideje. Vse ljudstvo naj bo ponosno na tako disciplino. Pravite, da so Metličani v agitaciji govorili, da svojih otrok ne pustijo v šolah tepsti in ne drugače kako na torturo dati. Možje imajo prav. V zadnjih dveh ali treh mescih je neki župnik na Belokranjskem starčka z nogo v trebuh sunil in se je imel zaradi tega pred sodnijo zagovarjati; kapelan njegov je otroke v šoli pretepeval in ko je videl, da je to kaznjivo, jih je pustil dolgo časa klečati s kviško povzdignjenimi, k molitvi sklenjenimi rokami in jih je tepel, če so jim ročice omagale in doli padle.

Jeden vaših je pisal v Černomelj mej drugim sledeče: «Značilno je, da sem od dveh strani slišal, da je Višnikar obljubil Kočevcem nadaljevanje železnice iz Kočevja naprej. To bi bil udarec za Belokranjino. Dajte s tem agitirat za Zupana. — Toraj belokranjska ali kočevska železnica». Kaj tacega poštenjaku Višnikarju niti malo ni podobno, ali pisalo se je, agitiralo s to tako naivno iznajdbo. Seveda te neresnice ni nobeden verjel, menda tudi ne adresat sam dotičnega pisma ali duhovniki so vendar volilcem to pismo okoli kazali ter ž njim glasove Zupanu pridobiti hoteli. — (Spoved, v kateri bo ta adresat ta

greh spovedniku spovedal, ki je sam ta greh storil, raznašajoč to pisemce, bi rad poslušal!) — Duhovniki so od hiše do hiše letali od zore do mraka; v Novem mestu je bil v agitaciji nam drugi kolega g. dr. Marinko, profesor veronauka na naši gimnaziji. — Je nu, kar vi storiti smete, smemo gotovo tudi mi in celo isti, ki v Dolenjski stalno živimo, v kateri se, kar imamo, nahaja in v kateri tudi starost preživeti hočemo. — Vi ste pismo pisali, mi več sto pisem, ali dokažite nam le jedno laž v teh naših pismih! — Pa tudi ne groša nismo izdali za kak volilen glas, kak sklad nam pa še na misel ni prišel, ker ga nam ni bilo treba in če, bi lahko sami založili, kar treba v svrhu agitacije. Ne malo ne kdo od nas ni pritiskal na kakega upnika, ali kot zastopnik kakega imoviteža ali s kakim pritiskom grozil. Za vsak dokaz tacega mojega dejanja v nagrado, kar hočete, tega, kar storiti, dati moram! — Ko so vsi kapiteljski gospodje, ki v Novem mestu že 15 let niso volili, prišli pred rotovž, mi je jeden vaših mlajših agitatorjev rekel: «mi gremo za idejo v boj, vi pa za vaš novomeški most». — Odgovoril sem mu na to, kazaje na ravno prišle kapiteljske gospode: to je vaša ideja. — S tem sem, kakor zdaj «Slovenčeva» pisava jasno kaže, — vendar le prav označil to «idejo». Pa to sem še prav dobre volje rekel. Ne bi žalil, posebno ne kanonika g. Hočevarja, ki je naš vseh Novomeščanov dobrotnik.

Višnikarja so v Novem mestu volili po večjem meščani in to ljudje, katerih danes te volitve ni sram in jih menda ne bo. Ne smeté zameriti, če vam povem, da je mej temi volilci tu v Novem mestu ter v Belo-

krajini in Ribnici veliko, veliko tacih, ki več štertinjakov vina v svojih kletih imajo, ali si jih lahko kupijo. Jim ni nobenemu teh volilcev ni treba za polič vina svoj glas prodati. Vi imate za take priložnosti na pr. za plačilo vozov, s kojimi se volilci k volitvi vozijo in za pijačo poseben bogat sklad, mi ga nimamo, ga nam tudi ni treba; pijanci nismo in to malo, kar pijemo, že sami lahko plačamo. Sicer je pa po vsem svetu navada, da po kaki volitvi zmagovalna stranka v kaki krčmi dobljeno bitko proslavlja. Ti mladi naši nasprotniki, — starejši so pametni in molčijo, — zahtevajo od nas, da bi jih morali prej prositi za dovoljenje, če smemo sploh v kako krčmo in tudi v katero. Nam zmagovalcem je pristojal najlepši lokal. Tu v Novem mestu je tak v hotelu Schwarz. To je dobra in solidna krčma. Krčme izključljivo za Nemce v Novem mestu sploh ni. Tudi kak duhovni gospod je že bil v njej. Nemška kazina je sicer v istem poslopji, ali pri nas vsak otrok ve, da hotel Schwarz ni identičen z društvom kazina. Torej velik, pa prav neumen hrup glede te krčme od obeh koaliranih naših nasprotnikov! — Ko so letos v našo čitalnico na Vodnikov ples necega bogatega Nemca, ki bi lahko udnino plačal, če bi hotel čitalnici pristopiti, nekateri, ki nam hotel Schwarz tako za greh štejejo, posebej povabili ter njemu, njegovi gospej in hčeri v prav slovenski ponižnosti dvorili, nismo tega kmalu v javnost nesli, akoravno bilo kaj tacega na steno pribiti. — Torej v kazini nismo bili, akoravno ne bi bil greh, če bi nam to društvo za eden večer bilo odstopilo svoje prostore. Poslali ste dva našemljena človeka k nam; ne moremo za to, če sta vas ta dva

slabo podučila. Govorov izmej volilcev ni bilo; smo bili malo potrti, ker nas je dr. Marinko na tem novomeškem bojišči skoraj bil tepel. Eden privatni uradnik je svojemu šefu nazdravljaj, pa v slovenskem jeziku, to je bilo vse, kar je bilo govorov. Pa le vprašajte, pa boste Bogu in ljudem ljubo resnico zvedeli. Pijan pa nobeden ni bil. Nas je malo po krčmah najti; pa imamo dosti ljudi v Novem mestu, ki se večkrat, kakor bi bilo prav, napijejo. —

Res je, da sem v Metliki naslednje rekel: «Ker že vodstvo naše stranke v Ljubljani samo duhovnika kandidira, je boljše, da prihodnjič mi Mahniča, mojstra, kandidiramo». Mislil sem, da je eksekutivni odbor narodne stranke Zupana kandidiral. Res je, da sem za Višnikarja delal, res, da sem od 8.—11. ure 25. februarja t. l. hodil po agitatorskem opravilu; sem tudi nekaj glasovnic sam napisal in včasih tudi kako tako, na kateri ste prej vi roko držali, ali to vse ste tudi vi storili in če sem dan zgubil, zgubil sem ga sebi. Ne morete mi reči, da sem uradne ure zamudil; jaz pa glede tega ne imenujem imen, kakor vi. Kar sem storil, mi je dovoljeno storiti, ni postave, ki bi mi to branila, ali osebe, katero bi prej za dovoljenje vprašal

Res sta tudi dr. Poznik in župan Perko delala, pa tudi drugi in še kako dobro in marljivo! Imenovani smo iz slov. Štajerja pred več kot 20 leti prišli na Kranjsko, menda smo si že pridobili nekaj domovinske pravice na Kranjskem; — mi služimo zvesto deželi, ki nam kruh daje. Mi ne poznamo razlike mej Slovenci. Da pa od kake agitacije gmotne koristi nemamo, boste učeni gospodje vendar izračunili.

Pravilo se mi je, da je eden mojih uradnikov, ki je telegrame na poštni urad nesel, mežnarju rekel, naj zvoni «kandidat Zupan iz Ljubljane je že preč». Fant je še mlad, ali priden, pošten; rodil se je s p o h a b l j e n o n o g o, ali zaradi tega ni lepo, če se mu ta pohabljenost v zlo šteje, kakor je vaša kristjanska ljubezen to storila.

V volilni borbi se marsikaj govori. Vi nas že 14 dñij po časopisih mercvarite; iz mojega imena, katero se nahaja v Belokrajini na stotine in okolo Konjic na Štajerskem tudi, delate že 20 let dovtipe. Pametni ljudje pravijo, da se v teh vaš dovtip kar le iskri. Neki privatni uradnik je naše lepake raz zidov strgal. Smo druge nalepili in se zaradi te malenkosti možu, ki je mislil s tem vse naše glasovnice raztrgati, še smijali nismo. — Tako je, možje, v agitaciji! — Pri nas še dolgo nismo na mirnih tleh. Zdaj mene v vsakem «Slovenci» od 26. februarja t. l. začeni v listkih, uvodnih člankih in dopisih imenujete, ko grem jaz v penzìjon, boste druge. — Kranjski naš svet je že tak. Ali preveliko časti mi delate, ako mislite, da sem jaz vsega kriv, kar vam ni všeč in celó, da je Višnikar zmagal, da jaz več sto volilcev kar le v rokah držim. Jaz sem prostak, ali šarža v agitaciji, kakor potreba nanese, ko gre za kaj dobrega po mojih mislih; — koristolovja po agitaciji mi še niste očitali, — akoravno, če bi vedeli, za me najboljšo propagando vi delate. Vaše kletve nas ne bodo spreobrñile. Kar ste v črnomaljskem občinskem odboru grdega pisali, tudi ni res. Sploh ste toliko lažij napisali, da zamorete zaradi vaših lažij še «slavni» postati. «Lieber berüchtigt

sein, als gar keinen Namen haben», — je tudi nekaj resnice. —

Tako snažno, čedno se je od naše strani ta volilna borba izvojevala! — Odkritim vizirjem smo vam šli nasproti. Vi tožite o perfidiji! — Nam ne morete iste očitati. Mi smo sovražniki navedenega kranjskega klerikalizma, to ste dobro vedeli; mi vam tega nismo nikdar prikrivali. Kaj tedaj upijete, kakor jesiharji; od naše strani se vam vendar ni nobena krivica zgodila! Mladi ste, to je res in radi tega bi z vami mi starejši in izkušeni agitatorji lahko bolj usmiljeno ravnati morali, ali kaj hočete, za vami so stali stari izkušeni klerikalci in zaradi tega vas pri najboljši volji nismo mogli z glačé rokavicami na tla vreči. V volilnih borbah take rokavice baje sploh niso praktične. Umirite se v kristjanski potrpežljivosti! Pride morebiti čas za vas, ko boste vi kladvo in mi nakovalo. Zadržujte vaš žolč, zalil vas bo drugače in pomislite, da ste okoli tega meščanstva, katero ste od 26 februarja do danes naprej tako grdo zmirjali — in sicer Ribničane, Višnjegorčane, Belokranjce, Novomeščane — pred volitvijo s tako sladkimi ustmi hodili, da se je le med iz njih cedil in zdaj so te ustne tako penaste! — Vidi se tudi v tem vaša mladost. Kako hočete s takim ravnanjem propagando za vašo stranko delati! Mislite, da se vašega terorizma in imenovanja po časopisih kaj bojimo? Verjamite mi možje, Višnikarjevi volilci so si te psovke, ktere ste jim dali, dobro zapomnili. — Mene hočete uničiti! Ali čemu zaradi tega Ribničane zaradi njihovih ret, ki so te Ribničane bogate napravile, čemu Višnjegorčane, ki vam nič hudega niso storili s polžem in

Belokranjce ter Novomeščane z «nemškutarji» — «kramarji» ali slednje nekatere celo kot pse po naših glasilih imenovati! — Nad mano razlite vašo jezico, kakor hočete; dobre volje mi še niste niti malo z vašo penasto jezo vzeli in je ne boste; 24 let se že tepem z vami; — veste, da moram imeti že dober želodec in trdo kožo. Ali kaj hočete, če vas drugi tudi ne marajo! — Usiliti se ljubezen do takih zmerjalcev ne da in celo ne, če duhovenski talar nosijo. — Kletev ni dobra, ž njo se ne preobrne volilcev. — Toliko vam Slovenčevcem. Vem dobro, da me boste zopet teden dnij po feljtonih, uvodnih člankih, dopisih in noticah kristjansko ljubeznjivo vlačili, vem, da bom nemara s Heinejem rekel: «Wieder schimpft er und jedes Wort ist ein Nachttopf und kein — leerer», pa kaj hočemo, ti ljudje so si jedenkrat v glavo zabili, da morajo mojo kožo predreti. Če bi jim le to veselje mogel napraviti! No morebiti bo šlo Torej le korajžno na-me!

Po večjem sem se bavil dozdej le s klerikalci. Moram se ozreti še tudi na njihove kompatante.

Zdaj vemo, da se eksekutivni odbor narodne stranke v to našo volitev ni mešal; kak posamezni ud istega morda. V Ljubljani pa se je skuhala Zupanova kandidatura in dr. Defranceschi jo je prav toplo v Novomesto prinesel. Visoko so ti naši liberalci, — kako se zdaj imenujejo, še ni dotrjeno, — glavo nosili. Kar le 400 glasov so imeli pred volitvijo za Zupana v žepih! — Ker je «Slovenec» vse slov. liberalce ošteval in Novomeščane sploh «nemškutarje» imenoval, so ti možje skovali dopis za «Slovenski Narod» ter ga priobčili v

št. 56. V tem dopisu se le ti otepavajo klerikalcev, samo šest jih v Novem mestu pustijo živih, drugih 55 Zupanovih novomeških glasov štejejo sebi. Ne bom razmotrival, ako je čedno, da se kompatant volilne borbe po volitvi družega kompatanta sramuje; to naj ti možje, ki so se pred volitvijo tako srčno objemavali, sami med seboj razpravljajo. Če tega zdaj še ne storijo, storili bodo to še letos pri deželno-zborskih volitvah. G. dekan v Ribnici in drugi bodo že objavili pisma, ki so jih od svojih koalirancev dobili. Pisma se ne smejo tako v en dan bodočemu nasprotniku v roke dati. Ali naši «narodni» liberalci se močno varajo, če klerikalne glasove v Novem mestu samo na šest štejejo. Kakih 50 volilcev sploh ni prišlo volit. Mej temi je dosti klerikalcev in takih, ki zaradi bodočega novomeškega mostu rojstnemu mestu niso hoteli škodovati in mej za Zupana oddanimi glasovi jih je malo šteto 35 klerikalcev. Ako duhovniki v tej borbi ne bi agitirali, kaj slabo bi se obnesla ta prva hoja naših mladih «narodnjakov» (zdaj so ti patent vzeli na narodnjaštvo) v političen svet. Nesrečno je izpala ta hoja, ali, da je še bilo kaj šteti, imajo se zahvaliti dr. Marinku in drugim duhovnikom po Dolenjskem, zlasti tudi župniku Schweigerju, kanoniku Starihi in kapelanom v Metliki in Černomelju za belokranjske glasove. Mi smo vedeli, da Krčani niso radi grizli na tej preklisli jabolki, kakor je bila ta monstrozna koalicija, («Slovenca» še posvetni domoljubi v Krškem nemajo, le tamošnji župnik ga ima in še ta je prepameten Ribničan, da bi ga dosti bral —) ali teh novomeških patentiranih narodnjakov se kar nič nismo bali, pač pa smo kot važen faktor

naše duhovnike v poštrev jemali in le temi bili za petami.

Je res, «Slovenski Narod» je navedenim narodnjakom v št. 56 dal prostor, da so se le ti tudi nad nami raznesli, ali «Slovenski Narod» je to storil najbrže zaradi tega, ker bi ti možje nemara bili jezni.

Ta dol. volitev je bila tedaj tudi boj zoper kranjski klerikalizem in da ta tega važnega volilnega okraja ni pridobil, zahvaliti se je volilcem Višnikarja. Še letošnje leto boste videli, da je to res tako in dokler ne boste položili sami glave narodne stranke pod giljotino kranjskega klerikalizma, dotlej se boste morali izogibati takim eksperimentom, kakor je bila koalicija za Zupana.

Zdaj vidite, kam to gre! Klerikalci hočejo terorizirati Berite «Slovenca» št. 60! Kar le mesta sodnikov in predsednikov okrožnih sodnij hočejo ti kapelani namestiti in brezobzirno segajo v vsakemu človeku sveto privatno življenje naših sodnikov! Bog ne daj, da bi se v bodoče kak kapelan zaradi trpinčenja otrok, ali hudega jezika obsodil, dotični sodniki pridejo v «Slovenca» in njih privatno življenje tudi! To je razdivjanost in kdor se s takimi ljudmi pajdaši, ta ni pomislil, da je treba vsem za čast Kranjske vstopati proti ljudem, ki se že nad justico spravljajo ter familjarno, zasebno življenje nevšečih jim sodnikov po svojih listovih trgajo. Čez prag družine, zasebnega življenja nikjer ne stopa politično strankarstvo, na Kranjskem se to storiti hoče Kranjska bo razupita dežela in pošten tujec se ne bode upal stopiti na Kranjska tla. Tudi Nemcem, ali nemško mislečim rojakom nasproti moramo

kot človeška bitja postopati, če nečemo, da nam ves drugi svet vse omike ne odreče.

Kranjski svet je miru željan in sprava mej slov. kranjskima strankama bi bila tudi v vsem drugim dobra, ali dolenjska volitev je pokazala, da ta sprava še ni mogoča. Je treba še družinsko, socialno življenje posvetnih ljudi braniti pred našimi kapelani in tedaj je vsako spravljenje le kršenje naše discipline. Še vsako spravljenje je našo stranko oslabilo ter kranjskemu klerikalizmu večje moči dalo.

Ta dol. volitev v trdem boju pridobljeni dolenjski organizaciji ni dosti škodovala. V Černomlju in v Novem mestu so pridobili klerikalci sicer nekaj tal, ali hvala osodi, v svoji jezi so po volitvi preveč okolo sebe raztepavali in sami slov. svetu pravo svoje lice pokazali

Zmagali smo mi tedaj tudi v tem oziru!

V Novem mestu, dne 15. marca 1895.

s
y
n
a
e
j
o
u

i
-
i
o
e

Natisnil D. Hribar v Celji.

DM